

Nota met aandachtspunten naar aanleiding van de aanhoudende COVID-19-crisis

Taskforce Kwetsbare Gezinnen – Stakeholdersoverleg

9 december 2020

Context

In de periode tussen eind april en eind augustus 2020 kwam het stakeholdersoverleg van de Taskforce Kwetsbare Gezinnen, opgericht door Vlaams minister Beke naar aanleiding van de COVID-19-crisis, 10 maal samen. Op deze bijeenkomsten bespraken de stakeholders de problemen waarmee kwetsbare groepen geconfronteerd werden en mogelijkheden om hieraan tegemoet te komen. Het interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede heeft de voorstellen - ingediend in de vorm van fiches – opgenomen in een nota, telkens geactualiseerd op basis van de bijeenkomsten en nieuwe voorstellen. De nota werd regelmatig overgemaakt aan de politieke werkgroep van de Taskforce, die op haar beurt feedback op de voorstellen gaf.

Op 30 november 2020 kwam het stakeholdersoverleg in een extra bijeenkomst opnieuw samen omdat de stakeholders op het terrein vele **signalen** opvingen **over terugkerende en/of toegenomen moeilijkheden omwille van de tweede COVID-19-golf en de bijhorende beschermingsmaatregelen**.

Hoewel er al heel wat maatregelen zijn genomen, middelen zijn vrijgemaakt, actieplannen - zoals 'Generatie Veerkracht' en 'Zorgen voor Morgen' - zijn uitgerold, en samenwerkingen tot stand zijn gekomen, willen de stakeholders de volgende **signalen en aanbevelingen onder de aandacht brengen** van de beleidsverantwoordelijken, omdat we met z'n allen nog meer moeten doen om niemand achter te laten.

Toegankelijkheid van diensten

Tijdens het stakeholdersoverleg kwamen er zeer veel en verschillende signalen naar boven over de moeilijke bereikbaarheid en toegankelijkheid van diensten, zowel (federale als Vlaamse) overheidsdiensten (zoals de RVA of uitbetalers van het Groeipakket) als vakbonden, mutualiteiten en sociale diensten (zoals OCMW's, CAW's, CGGZ...).

Deze signalen gaan over erg variabele praktijken die soms zelfs verschillen binnen één organisatie: sommige kantoren zijn gesloten, andere werken alleen op afspraak, nog andere zijn enkel digitaal of telefonisch bereikbaar, enkele zijn gewoon open, maar met lange wachtrijen (online of voor de deur). Voor kwetsbare mensen die hulp zoeken, is het zo dat elke drempel die ze tegenkomen hun toegang tot rechten bemoeilijkt en het gevoel vergroot niet geholpen te worden.

De stakeholders dringen erop aan om zoveel mogelijk te zoeken naar **oplossingen in functie van een maximale bereikbaarheid en toegankelijkheid** - door elke dienst (en overheid) afzonderlijk en op lokaal niveau over de diensten heen. Alleen dan kunnen ook de meest kwetsbare mensen effectief geholpen worden en kan de druk verlicht worden op die diensten die wel bereikbaar zijn en overspoeld dreigen te worden door mensen die nergens anders terecht kunnen.

Door de **gevolgen van de veiligheidsmaatregelen** dreigen een aantal mensen hun toegang tot dienst- en hulpverlening te verliezen. Zo wordt er noodgedwongen met kleinere bubbels gewerkt in de buitenschoolse kinderopvang waardoor er minder kinderen terecht kunnen of is die slechts toegankelijk voor kinderen die in de eigen gemeente naar school gaan, wat vaak niet het geval is voor kinderen met een handicap. Er zijn ook lange wachttijden voor de zorgtoeslag bij het groepspakket omdat de beoordeling voorafgaand aan de toekenning via videoconsult moet gebeuren. Het is nodig oog te hebben voor **extra ondersteuning voor bepaalde groepen**, zoals personen met een handicap die zich bij een opname in een ziekenhuis zouden moeten kunnen laten vergezellen door een begeleider.

Hulpverlening

De stakeholders vragen aandacht voor verschillende problematische situaties: (1) de groep mensen die hulp zoeken maar daarbij moeilijkheden ondervinden, (2) de groep mensen die volledig geïsoleerd dreigt te geraken en zelfs geen hulp meer vraagt en (3) de groep van hulp-, dienst- en zorgverleners en (jeugd)welzijnswerkers wiens veerkracht onder druk komt te staan.

- (1) Zoals hierboven aangehaald heeft niet iedereen die hulp zoekt er ook toegang toe: diensten zijn gesloten, beperkt open of alleen digitaal bereikbaar, zo niet zijn er vaak lange wachtrijen, zeker voor meer specifieke hulp. Dit is problematisch omdat het mentaal welzijn van de bevolking en in het bijzonder van kwetsbare groepen erop achteruit gaat. Daarom is het belangrijk **bestaande hulplijnen** (zoals Awel, JAC,...) **blijvend bekend te maken**. Tegelijk is het nodig mensen erover te **informereren dat alle hulpverlening in principe fysiek mogelijk** is en niet alleen digitaal. Om de extra middelen die de Vlaamse Regering heeft geïnvesteerd in de eerstelijnszorg van de CAW's en CGZ echt te laten renderen, is een oproep nodig naar psychologen om hun diensten aan het terugbetalingstarief ter beschikking te stellen.
- (2) Er is ook een groep mensen die geheel van de radar dreigt te verdwijnen. Ze hebben geen groot of sterk netwerk, verliezen hun verbondenheid met anderen en kwijnen weg, plooiën zich volledig terug op zichzelf. Tegelijk wordt outreachend werken door sociale werkers moeilijker, omwille van de geldende veiligheidsmaatregelen maar ook omdat mensen zich in zichzelf opsluiten. Het is belangrijk inspanningen te blijven leveren om **outreachend werken mogelijk te maken** en te ondersteunen om mensen **ertoe aan te zetten hulp te vragen**.
- (3) Vele sociale en (jeugd)welzijnswerkers leggen veel creativiteit aan de dag om mensen tegemoet te treden, maar bereiken ook de grenzen van hun eigen veerkracht en motivatie. Enerzijds is er immers een enorme nood aan het geven van extra ondersteuning, anderzijds is dit in de gegeven omstandigheden vaak erg moeilijk. Zo moeten jeugd welzijnswerkers in kleinere groepen werken met kwetsbare kinderen en jongeren wat de werkdruk verhoogt. Het actieplan 'Generatie Veerkracht' loopt bovendien af eind 2020. Het zou goed zijn zowel de structurele financiering als projectmatige ondersteuning verder te zetten. Het plan 'Zorgen voor Morgen' biedt alvast wat ademruimte voor de CAW's en maakt meer ambulante en face to face begeleiding mogelijk. Werkers in de sector van het sociaal- en welzijnswerk - vaak vooral vrouwen - benadrukken om **hun volgehouden dagelijkse inspanningen zichtbaar te maken en voldoende te erkennen**.

Inkomensondersteuning

Door de aanhoudende COVID-19-crisis, neemt de financiële kwetsbaarheid van groepen die voor de crisis al in bestaansonzekerheid of armoede leefden nog toe. Bovendien is er voorlopig weinig perspectief op beterschap. De stakeholders willen het belang benadrukken van volgehouden en bijkomende inkomensondersteunende maatregelen voor deze groepen. De maatregelen zijn best voldoende structureel om mensen niet alleen doorheen de crisisperiode te helpen, maar om ook de naweën ervan op te vangen en nadien een beter leven te leiden. Eerder stelden de stakeholders onder andere voor om de sociale toeslag in het groeipakket breder toegankelijk te maken en (tijdelijk) te verhogen, de huurpremie te verhogen en uit te breiden naar alle private huurders met laag inkomen...

Dak- en thuisloosheid

Uit onderzoek blijkt dat een belangrijk aantal mensen het zonder dak of thuis moeten stellen. Hoewel het geen zuivere één op één relatie is, neemt ook de nood aan opvangplaatsen voor dak- en thuislozen toe. Deze kan bovendien nog hoger zijn omdat voorzieningen op dezelfde ruimte minder mensen kunnen ontvangen omwille van COVID-19-maatregelen en bedden moeten vrijhouden voor besmette personen.

De stakeholders dringen erop aan om blijvend en extra in te zetten op **voldoende opvang/onderdak en beschermingsmateriaal voor dak- en thuislozen**, in gecoördineerde actie met de andere overheidsniveaus.

Problematische woonsituaties

De Vlaamse Regering voerde bij BVR van 27 maart 2020 een verbod op gerechtelijke uithuiszettingen in, dat liep tot en met 17 juli 2020. Dat was ook het moment waarop de eerste 'civiele noodsituatie' afliep, een situatie die ook andere specifieke maatregelen - zoals een verbod op afsluitingen van gas of elektriciteit - mogelijk maakte. Ondertussen is een tweede 'civiele noodsituatie' afgekondigd die loopt van 30 oktober 2020 tot 27 februari 2021, net zoals een vernieuwd verbod op afsluitingen van elektriciteit en gas.

Het stakeholdersoverleg onderstreept het belang van dergelijke maatregelen, wijst op het tijdelijk moratorium op uithuiszettingen tot 13 december, met mogelijkheid deze te verlengen, in het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest en dringt aan op een **nieuw moratorium op uithuiszettingen** in het Vlaamse Gewest.

Communicatie

Communicatie is en blijft cruciaal om mensen de toegang te garanderen tot informatie over de COVID-19-crisis en -maatregelen, hun rechten, tot hulp- en dienstverlening...

- Zeker wanneer maatregelen elkaar snel opvolgen of wisselen, erg complex zijn, of zeer specifiek (bijvoorbeeld in bepaalde sectoren zoals de kinderopvang, zowel over de opvangmodaliteiten en veiligheidsmaatregelen als over de mogelijkheid om het covid-tarief aan te vragen).
- Nog steeds zijn zaken niet geweten, zoals de uitzondering op de mondkemperplicht voor personen met een handicap.
- Of worden groepen niet bereikt omdat ze geen krant lezen of nieuws kijken, de sociale media niet volgen of online niet actief zijn.

In informatiecampagnes is er nood aan meer aandacht voor onder andere:

- De beschikbare mogelijkheden om hulp en zorg (administratief, financieel, op fysiek en mentaal vlak) te vragen en te krijgen - zowel face to face, digitaal als telefonisch.
- Het feit dat kinderopvang veilig en coronaproof georganiseerd wordt en belangrijk is voor de ontwikkeling van het kind (sociale functie).

Communicatiestrategieën worden best cultuursensitief en inclusief uitgewerkt, zijn doelgroepgericht maar niet stigmatiserend en zijn een mix van:

- Informatiecampagnes.
- Outreachende activiteiten via allerlei kanalen naar specifieke groepen.
- Met betrokkenheid van organisaties op het terrein, zo hebben jeugdwerkzorgers bewezen essentieel te zijn om in gesprek te gaan met jongeren.

Vaccins

Een goede communicatiestrategie zal ook essentieel zijn om de bevolking in het algemeen en kwetsbare groepen in het bijzonder te informeren over de beschikbare vaccins en over het aanbod om zich gratis te laten vaccineren. Er circuleert immers heel wat fake news en complottheorieën die het wantrouwen tegenover de vaccins aanwakkeren.

Aangezien precare groepen meer getroffen worden door Covid-19 en een groter risico lopen om niet bereikt te worden, pleiten de stakeholders om **bijzondere aandacht** te hebben **voor precare groepen bij de vaccinatiecampagnes** zodat ook zij correct geïnformeerd worden en gebruik kunnen maken van het vaccinatie-aanbod. De stakeholders zijn beschikbaar om betrokken te worden bij de ontwikkeling en uitvoering van een vaccinatiestrategie, met inbegrip van het communicatieluik.

Daarnaast vragen ze om bij de opstelling van de lijst **met prioritaire groepen voor vaccinatie** rekening te houden met de volgende groepen:

- Mantelzorgers en niet officieel zorgpersoneel. Sinds kort kunnen mensen - via de mutualiteiten door een eenvoudige aanvraag gebaseerd op een verklaring op eer - erkend worden als mantelzorger.
- Personen met een handicap die medisch gezien niet extra kwetsbaar zijn, maar wel omdat ze veel ondersteuning nodig hebben en bijgevolg met veel zorgverleners in contact komen.
- Mensen met een risicoprofiel die in een collectieve voorziening wonen of verblijven (winteropvang, gevangenissen, ...).
- Sociaal en werkzorgers die op het terrein in contact komen met kwetsbare groepen. Jeugdwerkzorgers werden erkend als essentieel beroep.
- Mensen met meerdere aandoeningen en complexe handicaps. Zal bij de beoordeling van hun medische kwetsbaarheid rekening worden gehouden met hun individuele situatie bepaald door een combinatie van factoren?

Bij wijze van besluit

Uit de vele signalen die de stakeholders ontvangen blijkt dat er achter de gevels van woningen problematieken schuil gaan die vaak verborgen blijven en zich onvoldoende in cijfers laten vertalen: de toename van intrafamiliaal geweld, eenzaamheid en mentale kwetsbaarheid; de stijging van het aantal en de complexiteit van dossiers schuldbemiddeling; een enorm grote vraag naar voedingsmiddelen en essentiële goederen... **De COVID-19-crisis – met de huidige en toekomstige effecten ervan – is nog niet achter de rug. Blijvende en extra inspanningen zijn dan ook nodig.**

De leden van het stakeholdersoverleg van de Taskforce Kwetsbare Gezinnen stellen zich graag ter beschikking voor de verdere dialoog en samenwerking met de beleidsverantwoordelijken.